

Tomás Mac Síomóin

Un «patrici» irlandès a Sant Feliu

Irlanda és una terra d'escriptors. Quan pensem en grans noms de la literatura universal, de seguida ens vénen a la memòria autors com ara James Joyce, Jonathan Swift, Oscar Wilde, Samuel Beckett... tots ells extraordinaris poetes, prosistes i dramaturgs en llengua anglesa que han nascut a l'illa maragda.

JOAN BARBARÀ > TEXT

KAREN LYNNE DIETRICH > FOTOS

Hi ha, però, una altra Irlanda, sovint desconeguda, que també escriu, però que s'expressa en gaèlic. Noms com ara Pádraic Ó Conaire, Máirtín Ó Cadhain o Máirtín Ó Direáin no existeixen en l'imaginari col·lectiu de la gran majoria de lectors i resten en l'anonimat, no perquè la seva obra no sigui important, sinó més aviat pel fet d'haver-la escrita en gaèlic: una llengua minoritària i minoritzada en el seu propi país, no tan sols ara sinó ja des del mateix moment que la República de l'Éire va assolir la independència.

Establert a Catalunya des de 1998, primer a Premià i després, a partir de la tardor del 2005, a Sant Feliu de Guíxols, Tomás Mac Síomóin és probablement un dels escriptors en gaèlic més importants del present. Molt crític amb la societat irlandesa actual, tant en l'aspecte lingüístic i cultural com en el so-

cial i polític, Mac Síomóin ha construït una obra que, lluny de centrar-se en la nostàlgia localista, mira enfora i aborda més aviat temes transnacionals, que abunden en els seus llibres. Els seus escrits ofereixen una crítica implacable al seu país d'origen com a focus d'un comentari més ampli sobre els efectes culturals de la globalització.

Un exemple d'això el trobem en la seva novel·la satírica *An Tionscadal*, editada el 2007 i escrita en gran part a Sant Feliu. *An Tionscadal* (El projecte) ha estat elogiada per la crítica, que ha dit que es tracta d'una obra cabdal que barreja amb intel·ligència la ciència-fic-

Establert a Catalunya des de 1998, Tomás Mac Síomóin és probablement un dels escriptors en gaèlic més importants del moment actual

>> Tomás Mac Síomóin, nascut a Dublín el 1938.

ció, el medievalisme i la intriga corporativa. Un científic irlandès que treballa per a una multinacional descobreix i mira d'explotar el secret que amaga un imaginari poble català situat al bell mig del Pirineu... Una història que enganxa i que els experts no han dubtat a afirmar que representa un punt d'inflexió radical en la ficció irlandesa.

>> *Tomás Mac Síomóin
en el seu estudi.*

Una sòlida formació

Deien de Leonardo que era l'home que volia ser totes les coses. En aquest sentit, Tomás Mac Síomóin encarna una mica aquest ideal de l'home renaixentista atès que, a banda de ser un treballador incansable, té una gran curiositat per tot allò desconegut i és un creador imaginatiu que basa el seu coneixement en una sòlida formació, tant en ciències com en lletres.

Nascut l'any 1938 a la capital d'Irlanda, va iniciar els seus estudis a la Christian Brothers' School, va continuar-los a Westland Row i a l'University College a Dublín. Més endavant va completar la seva formació a la universitat de Cornell als EUA, on es va doctorar en biologia (en l'especialitat de virologia). En aquesta vessant científica, Tomás Mac Síomóin ha treballat amb equips de recerca biològica als EUA i ha exercit de professor i investigador tant a la universitat de Cornell a Nova York

com a altres centres a Europa, més concretament als Països Baixos i a Irlanda.

A banda de la seva important aportació en el camp de les ciències, al llarg dels anys Tomás Mac Síomóin ha anat desenvolupant a l'ensens la seva faceta d'escriptor en llengua gaèlica. En aquest sentit, ha anat vestint una obra que abasta diversos gèneres, com ara la poesia, el conte, la narració curta, la novel·la i l'assaig.

Tomás Mac Síomóin ha treballat amb equips de recerca biològica als EUA i ha exercit de professor i investigador, tant a la universitat de Cornell a Nova York com a altres centres a Europa

Un treball important

Com a actor cultural de primer ordre dins la seva cultura, cal dir que el doctor Mac Síomóin no només ha fet una aportació importantíssima com a escriptor a les lletres irlandeses sinó que, aprofundint en la idea de l'home renaixentista, ha anat exercint, en diverses etapes de la seva vida, gairebé tots els papers de l'auca. La seva posició irreductible en defensa de la causa del gaèlic li ha valgut sovint, a la mateixa Irlanda, tant crítiques com elogis, malgrat que massa vegades ha hagut de jugar el rol de Gary Cooper a *Beau Geste*.

Així, dins el seu extens currículum trobem que Mac Síomóin ha treballat com a traductor al gaèlic de l'espanyol i el català. Ha exercit de periodista, i ha escrit d'una forma més o menys regular en mitjans com ara *Feasta*, *The Irish Press*, *The Social Voice* i *Red Banner*... Ha estat col·laborador habitual i director, en diverses èpoques, de les publicaci-

ons més prestigioses que s'editen en irlandès, concretament el diari *Anois* i la revista cultural *Comhar*. També ha estat editor en diverses etapes, i de fet encara ara codirigeix l'editorial Nuascéalta Teoranta, radicada a Dublín, que publica a Irlanda en gaèlic, anglès, espanyol i català. Nuascéalta publica tots els seus títols en doble versió (paper i e-book) i distribueix la seva producció pels mitjans tradicionals, i a la xarxa està inclosa dins el catàleg d'Amazon.

El darrer títol que Nuascéalta ha editat en català ha estat *Les dues Barcelonetes*, de Clara Roser Baumil (setembre de 2013). L'autora explica la història de Bonós Llena i Feliu, un armador de Blanes que en el segle XIX va obrir amb èxit la línia regular de vaixells transatlàntics Barcelona-Nova York de passatgers i mercaderies. Aquest emprenedor de la selva marítima també va fundar a Puerto Rico la ciutat de Barceloneta, en l'època que el governador de la colònia era el prestigiós militar barceloní Eulogi Despujol i Dusay Ferrer de Sant Jordi i Fivaller.

Un escriptor reconegut

Tomás Mac Síomóin ha conreat diversos gèneres dins la literatura gaèlica. El seu treball ha estat valorat socialment i ha tingut una projecció internacional del tot merescuda.

Pel que fa al reconeixement social dins la societat irlandesa, cal dir que Tomás Mac Síomóin ha rebut diversos premis. Val la pena destacar que

>> Tomás Mac Síomóin codirigeix l'editorial Nuascéalta, que publica llibres en gaèlic, anglès, espanyol i català.

ha estat distingit en tres ocasions amb l'Oireachtas, el premi nacional més important al qual pot aspirar un autor en llengua irlandesa. Tot primer l'any 1974 i després l'any 2005, va rebre el premi al millor escriptor de contes. En concret, el 2005, pel seu celebrat treball *Cinn Lae Seangáin* (Diari d'una formiga) i el 2006 va guanyar el principal guardó en el mateix certamen per la seva novel·la *An Tionscadal* (El projecte).

D'altra banda, ha estat triat en diverses ocasions per representar la cultura gaèlica en fòrums internacionals, i els seus treballs han estat inclosos en antologies diverses. Recentment un escrit seu va formar part de la recopilació Best European Fiction 2013.

La importància de les traduccions

L'obra de Tomás Mac Síomóin, principalment en el seu vessant poètic, ha estat traduïda a diverses llengües: anglès, alemany, castellà, francès, bretó, flamenc... i darrerament també a l'eslovè, el romanès i el turc. Un dels seus llibres de poemes més coneguts, *21*

La seva posició irreductible en defensa de la causa del gaèlic li ha valgut sovint, a la mateixa Irlanda, tant crítiques com elogis

Dán, va ser editat inicialment en tres idiomes: l'original irlandès i les traduccions al català i al castellà.

Tal com explicava el mateix Tomás Mac Síomóin en l'interessantíssim article «Cultura literària en llengua irlandesa: Cruïlla o final de viatge», publicat l'any 2010 a la revista del CIDOB, «els escriptors en llengua irlandesa són normalment coneguts, quan ho són, mitjançant la traducció de la seva obra a l'anglès, fins i tot pels mateixos parlants irlandesos».

Potser perquè és conscient de la importància de les traduccions en les cultures petites o potser per la gran estima que Mac Síomóin té a la cultura catalana, l'any 2002 va acceptar l'encàrrec que li va formular Seosamh O'Murchu, cap de l'editorial An Gúm, de traduir al gaèlic la novel·la de Víctor Mora *El meu cor es diu Àfrica*. Aquest llibre d'aventures per a adolescents es va utilitzar en el seu moment com a element pedagògic a les escoles de secundària de la República d'Irlanda.

Un home de principis

Tomás Mac Síomóin no és un home d'ordre, sinó més aviat tot el contrari. És un revolucionari que sovint defensa postures que incomoden l'establishment, ja sigui cultural o polític. Aquest tarannà progressista traspua a la seva obra i ha quedat reflectit també a la seva penúltima novel·la, *Ceallaigh*, (2009) que va escriure a Cuba. En aquesta novel·la desmunta alguna de les llegendes urbanes que circulen sobre la història i la vida contemporània de l'illa caribenya. Aquest esperit obert i compromès es veu també en obres que ha traduït al gaèlic, com ara *Pedro Páramo*, de l'escriptor mexicà Juan Rulfo, o en un llibre del poeta nicaragüenc Ernesto Cardenal.

Amb un pròleg introductorí escrit pel mateix Tomás Mac Síomóin, l'any 2013, l'editorial que dirigeix va reeditar per primera vegada, a Dublín, el llibre *The House of Gold*, de Liam O'Flaherty (cosí del director de cinema nord-americà John Ford). Aquesta novel·la, escrita per un dels millors autors irlandesos del segle XX, va ser el primer llibre prohibit (per suposada indecència) per la censura de l'Estat Lliure d'Irlanda el 1930.

En el darrer assaig que ha publicat («Tres fulles d'un trèvol amarg») aquest mateix any 2014, el Dr. Mac Síomóin participa d'una experiència molt interessant. Tres escriptors satírics irlandesos (Jonathan Swift, Liam O'Flaherty i ell mateix) que han viscut en tres segles diferents, proposen solucions grotesques, grolleres, i sovint descarades, a problemes socials creats per l'ordre polític establert, especialment la pobresa, les desigualtats, l'atur i l'austeritat.

Relació amb la cultura catalana

Girona en general i la Costa Brava en particular han estat sovint refugi de grans escriptors estrangers que han viscut, uns d'una manera esporàdica i altres d'una forma continuada, a les nostres comarques. Alguns d'aquests autors han escrit fins i tot part de la seva obra inspirant-se en aquesta experiència vital. Cal dir, però, que la majoria han viscut aïllats en la seva particular torre d'ivori, i molts d'ells han acabat marxant sense haver après mai la llengua, refugiats en els tòpics i sense haver entès gaire res de la societat que els havia acollit.

Aquest no és el cas de Tomás Mac Síomóin, que parla, escriu i fins i tot té el seu lloc web en català. El primer contacte directe que va tenir amb la cultura catalana va ser el 1994, quan la Universitat Autònoma de Barcelona el va convidar a llegir alguns dels seus poemes.

A partir d'aquí i de la relació d'amistat que tenia amb Pearse Hutchinson, gran poeta i entusiasta de la nostra cultura, que havia traduït poesia catalana al gaèlic i a l'anglès, comença a interessar-se per la nostra realitat i pels esforços que fem els catalans per preservar la nostra llengua i cultura en un entorn advers.

Pearse Hutchinson, que havia conegut personalment, a mitjan anys cinquanta, Salvador Espriu, Carles Riba, Josep Carner, Pere Quart... l'introdueix a la poesia d'aquests clàssics. A partir d'aquí, ell s'interessa per altres autors com ara Mercè Rodoreda, Joan Fuster, Quim Monzó...

El 1998 deixa la plaça de biòleg que tenia a l'Institut de Tecnologia de Dublín i decideix instal·lar-se definitivament a Catalunya i dedicar-se de ple a escriure. En aquests primers anys que Tomás Mac Síomóin va viure al Princi-

>> *Tomás Mac Síomóin parla, escriu i fins i tot té el seu lloc web en català.*

pat, va treballar per a mitjans escrits i ràdio en llengua irlandesa, informant de la realitat cultural i política de Catalunya i Espanya. Aquesta feina i el seguiment que fa d'escriptors de periodistes catalans, principalment d'*El Punt* i de *l'Avui*, així com lectures diverses, entre les quals destaca el *Raons i tòpics: catalanisme i anticatalanisme*, de Josep Maria Terricabras, li fan comprendre la problemàtica cultural i política de la societat que ha triat per viure.

Tomás Mac Síomóin, sempre preocupat pel seu país d'origen, però molt atent a l'evolució de la societat que l'ha acollit, procura estendre ponts entre totes dues cultures. En aquest sentit, cal destacar «*Ceachtanna ón gCatalóin: teanga ingléic le nualibrálachas*» (*Lliçons de Catalunya*), (Coiscéim 2005), un assaig que en el seu moment va ser molt comentat.

D'altra banda, hem de fer esment també de l'extens article que va publi-

Tomás Mac Síomóin, sempre preocupat pel seu país d'origen, però molt atent a l'evolució de la societat que l'ha acollit, procura estendre ponts entre totes dues cultures

car l'any 2008 amb l'Albert Branchadell a *Quaderns, revista de traducció*, de la Universitat Autònoma de Barcelona. En aquest treball, els doctors Mac Síomóin i Branchadell abordaven el fet que la relació entre el català i el gaèlic irlandès s'hagi caracteritzat per l'escassetat d'obres traduïdes d'una llengua a l'altra.

Molts projectes en dansa

Pare de quatre fills i avi de vuit nés, als seus setanta-sis anys Tomás Mac Síomóin no tan sols no està jubilat, sinó que es troba en una etapa de maduresa creativa que el fa estar actiu com mai. Viatja i escriu. La seva casa de Sant Feliu és una autèntica factoria sensible on contínuament es couen nous projectes.

Fa poc, acaba d'enllestir la versió anglesa de les seves dues darreres novel·les. Ara mateix, està treballant en una monografia en la qual analitza la situació del gaèlic a la Irlanda contemporània, mentre prepara per a Nuascéalta una obra de caràcter històric.

El futur és apassionant, i Tomás Mac Síomóin no se'l vol perdre. És per això que treballa intensament en el pla personal i viu amb esperança els reptes col·lectius que tenen plantejats ara mateix Irlanda i Catalunya.

Joan Barbarà és un estudiós de la presència irlandesa a Girona.